

KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET I OSLO
FORNMINNESEKSJONEN
Postboks 6762,
St. Olavs Plass
0130 Oslo

RAPPORT

ARKEOLOGISK UTGRAVNING

AV 5 KULLGROPER: ID 95836,
5668, 24809, 5669 OG 54464

DAMTJEDNET VEST
HJELLE, 92/17, NORD-AURDAL
KOMMUNE, OPPLAND

Oslo 2007

**KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET
I OSLO**

Gårds-/bruksnavn Hjelle	G.nr./ b.nr. 92/17
Kommune Nord-Aurdal	Fylke Oppland
Saksnavn Reguleringsplan for Damtjednet vest Hjelle, 92/17, Nord-Aurdal kommune, Oppland	Kulturminnetype Kullgroper
Saksnummer (arkivnr. Kulturhistorisk museum) 06/916	Tiltakskode/ prosjektkode prosjekt 420812, tiltak 760047
Eier/ bruker, adresse Tuva AS v/ O. Vangensten	Tiltakshaver Tuva AS v/ O. Vangensten
Tidsrom for utgravning 23.-26.10.06	M 711-kart/ UTM-koordinater/ Kartdatum EU89 sone 32 Øst: 522484.973 Nord: 6756969.549
ØK-kart BW 069-5-4	ØK-koordinater
A-nr. 2006/280	C.nr. 56187
ID-nr (Askeladden) 95836, 5668, 24809, 5669, 54464	Negativnr. (Kulturhistorisk museum) Cf 33756
Rapport ved: Jostein Bergstøl	Dato: 24.09.07
Saksbehandler: Jan Henning Larsen	Prosjektleder: JHL/JB

SAMMENDRAG

Planen gjelder fritidsbebyggelse ved Damtjednet vest i Nord-Aurdal. Innen planområdet er det påvist 6 kullgroper. Riksantikvaren ga i brev av 9. februar 2006 til Oppland fylkeskommune dispensasjon for 5 av disse, nemlig R1 (id 95836), R3 (id 5668), R4 (id 24809), R5 (id 5669) og R6 (id 54464).

Av de opprinnelige seks kullgropene skulle bare fem undersøkes. Ingen var gjenbrukte fangstgroper. Intensiv kjøring med skogsmaskiner hadde skadet vollen rundt to av gropene og en stor kvisthaug lå trolig over en annen, som ikke ble gjenfunnet. Det ble derfor undersøkt bare fire groper.

En av gropene så ut til å være firkantet, men det var trolig bare på grunn av at det var gravd rundt steiner i undergrunnen. De andre gropene var runde. Utgravningen viste at kullagene var runde med relativt flat bunn. Det var ikke mulig å skille ut mer enn en sikker bruksfase. Grope 24809 ble datert 1030-1170, mens de andre lå mellom 1165 og 1285.

INNHold

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN.....	2
2. DELTAGERE, TIDSRØM.....	2
3. LANDSKAPET - FUNN OG FORNMINNER	2
4. UTGRAVNINGEN.....	2
5. KONKLUSJON	6
6. FOTOLISTE, NEGATIVNR. CF. 33756	6
KART.....	7
TEGNINGER:.....	8

RAPPORT FRA ARKEOLOGISK UNDERSØKELSE AV AUTOMATISK FREDETE KULTURMINNER, 5 KULLGROPER (ID: 95836, 5668, 24809, 5669 OG 54464.)

HJELLE, 92/17, NORD-AURDAL KOMMUNE,
OPPLAND

Jostein Bergstøl

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN

Planen gjelder fritidsbebyggelse ved Damtjednet vest i Nord-Aurdal. Innen planområdet er det påvist 6 kullgroper. Riksantikvaren ga i brev av 9. februar 2006 til Oppland fylkeskommune dispensasjon for 5 av disse, nemlig R1 (id 95836), R3 (id 5668), R4 (id 24809), R5 (id 5669) og R6 (id 54464). Det vises også til Riksantikvarens vedtak til omfang og kostnad for undersøkelsen, datert 25. juni 2006.

2. DELTAGERE, TIDSRUM

Undersøkelsen ble utført av Jostein Bergstøl fra Kulturhistorisk museum den 23. til 26. oktober 2006. Gravemaskin med fører ble som avtalt stilt til rådighet fra tiltakshaver den 24.

3. LANDSKAPET - FUNN OG FORNMINNER

Kullgropene ligger i en sørvendt helling i sterkt kupert terreng. Området er i dag preget av fritidsbebyggelse med varierende grad av fortetting. Mye av tiltaksområdet var snauhøg, men hadde bestått av blandingskog med furu, gran og bjørk.

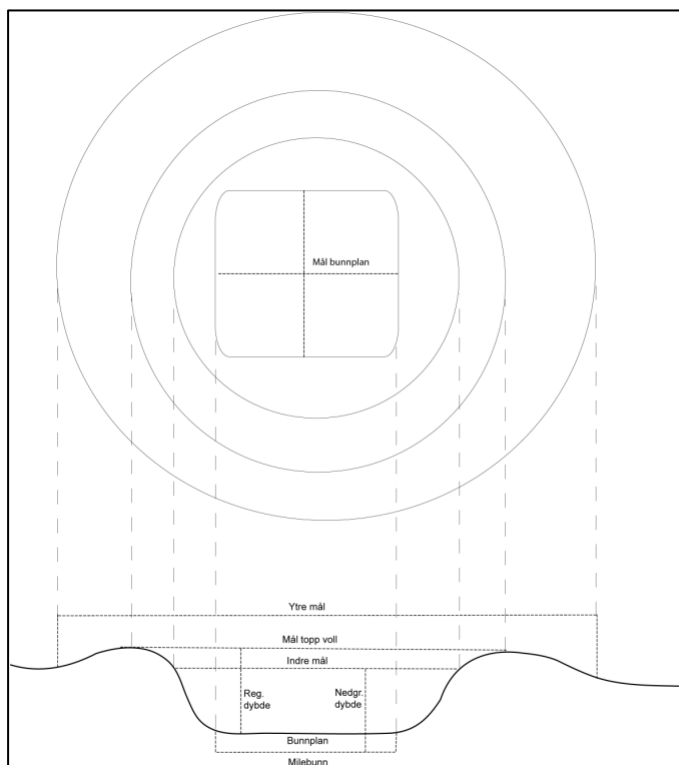
Hogsten hadde foregått med en stor skogsmaskin som hadde skadet flere av gropene. All avkappet kvist og topper var samlet i flere store hauger med inntil 3-4 meters høyde. Gropa R5 (ID 5669) ble ikke gjenfunnet, men ligger trolig igjen under en av kvisthaugene.

4. UTGRAVNINGEN

Undersøkelsen forløp ved at undertegnede ankom Damtjern den 23. oktober, ca kl. 13.00. Det ble brukt relativt mye tid på å gjenfinne de aktuelle objektene. Deretter ble de ryddet for kvist og vegetasjon, samt dokumentert i plan med tegning og foto. Været var kaldt, og det kom snø natt til 26. oktober. Undersøkelsen var i prinsippet da ferdig, bortsett fra at det var tenkt å søke mer etter den gropa som ikke ble gjenfunnet. Det hadde falt mye regn i dagene før undersøkelsen, så den ene gropa var fylt med vann.

Gropene ble gravd i henhold til prosjektplanen, ved at den ene halvdel ble gravd gradvis nedover til bunnplanet ble synlig. Bunnens form ble fotografert, og det ble så gravd videre godt nedenfor bunnivå for å få med om bunnens form var flat eller rund, samt å forsikre om at det ikke dreide seg om gjenbrukte fangstgroper.

Ytre diameter måles fra ytterkant av vollen. Indre diameter måles mellom høyeste punktet på vollen, og dybden beskriver avstanden fra linjen mellom topp voll og bunn av gropa.

Det kunne bare påvises en fase, og det ble derfor tatt ut en prøve fra hver av gropene. Vedartsanalyse ble utført av Helge Høeg, og det viste seg at det var brukt furu. Materialet er datert ved Laboratoriet for radiologisk datering i Trondheim.

Figur 1. Prinsipp for mål av kullgropene

Id 5668:

Gropa lå i terreng som skråner mot SV. Den hadde derfor bare voll på nedsiden. En stor granstubbe sto i kanten i syd. Gropa har blitt tømt mot SV. En fase. Profilet ble avlest mot SØ.

Ytre mål (NNV_SSØ): 5,3x? m
 Mål topp voll (NNV_SSØ): 3,1x? m
 Indre mål: 2,5x2,4 m
 Dybde: 0,9 m
 Dybde til bunn kullag: 1,3 m
 Kullagets lengde i profil: 2,1 m
 Datering (T-19010): 850+/-40:
 1165-1245 e.Kr

Figur 2. ID 5668. Rundt kullag.

Id 24809:

Gropa 24809 var fylt av vann. I perioden før undersøkelsen hadde det falt mye regn og jorda var mettet. Det var et fuktig drag på nedsiden og veldig høyt grunnfjell under på visse steder, noe som gjorde drenering vanskelig. Den øverste cm var frosset til is. Vollen var noe skadet av skogsmaskin på østsiden. Også denne gropa lå i hellende terreng. I det høyeste partiet, mot nordvest, var det gravet inn i skråningen slik at det var preparert en flate som trolig har tilsvart høyden på vollen på nedsiden. Ytterkanten av denne flaten regnes som ytre voll. Gropa var tilnærmet firkantet og med noenlunde flat bunn, men det kan komme av at grunnfjellet har lagt premissene for hvordan det har vært mulig å grave.

Det *kan* ha vært to faser i denne gropa. Den daterte prøven kommer fra det øverste laget og er eldre enn de andre daterte gropene. Dette taler mot at det har vært to faser. Trolig dreier de to kullagene seg om innrasing av masse fra kanten. Profilet avlest mot SV.

Ytre mål:	6,1x4,8 m
Mål topp voll:	Ikke mulig å måle
Indre mål:	2,4x2,5 m
Dybde:	0,7 m
Dybde til bunn kullag:	1,2 m
Kullagets lengde i profil:	1,7 m
Datering (T-19011):	930+/-45: 1030-1170 e.Kr.

Figur 3. Id 24809. Kullgrop

Id 54464:

Gropa lå i relativt flatt terreng og hadde voll hele veien rundt. Både gropa og kullaget var tilnærmet rundt. Flat bunn. En fase. Profilet ble avlest mot SSØ.

Ytre mål (NNV_SSØ):	5,6x5,2 m
Mål topp voll (NNV_SSØ):	3,9x3,5 m
Indre mål:	2,0x2,1 m
Dybde:	0,6 m
Dybde til bunn kullag:	0,9 m
Kullagets lengde i profil:	2,8 m
Datering (T-19012):	780+/-55: 1225-1285 e.Kr

Figur 4. ID 54464, profil.

Id 95836:

Gropa lå i terreng som skråner mot NØ. Den hadde derfor bare voll på nedsiden. Gropa var sterkt skadet av mange gangers kjøring med tømmerlass. Det tok derfor lang tid før den ble gjenfunnet. Vollen var svært ødelagt, og det var fylt masse og en stor trestubbe nedi gropa. Kullaget i bunnen av gropa var allikevel intakt. En fase. Profilet ble avlest mot NØ. Målene er unøyaktige pga ødeleggelsen. Kullaget var rundt. Avbildet på forsiden av rapporten.

Ytre mål (NØ-SV):	4,8x? m
Mål topp voll (NØ-SV):	3,4x? m
Indre mål:	2,2x2,5 m
Dybde:	0,4 m
Dybde til bunn kullag:	0,9 m
Kullagets lengde i profil:	1,4 m
Datering (T-19013):	840+/-65: 1165-1275 e.Kr

5. KONKLUSJON

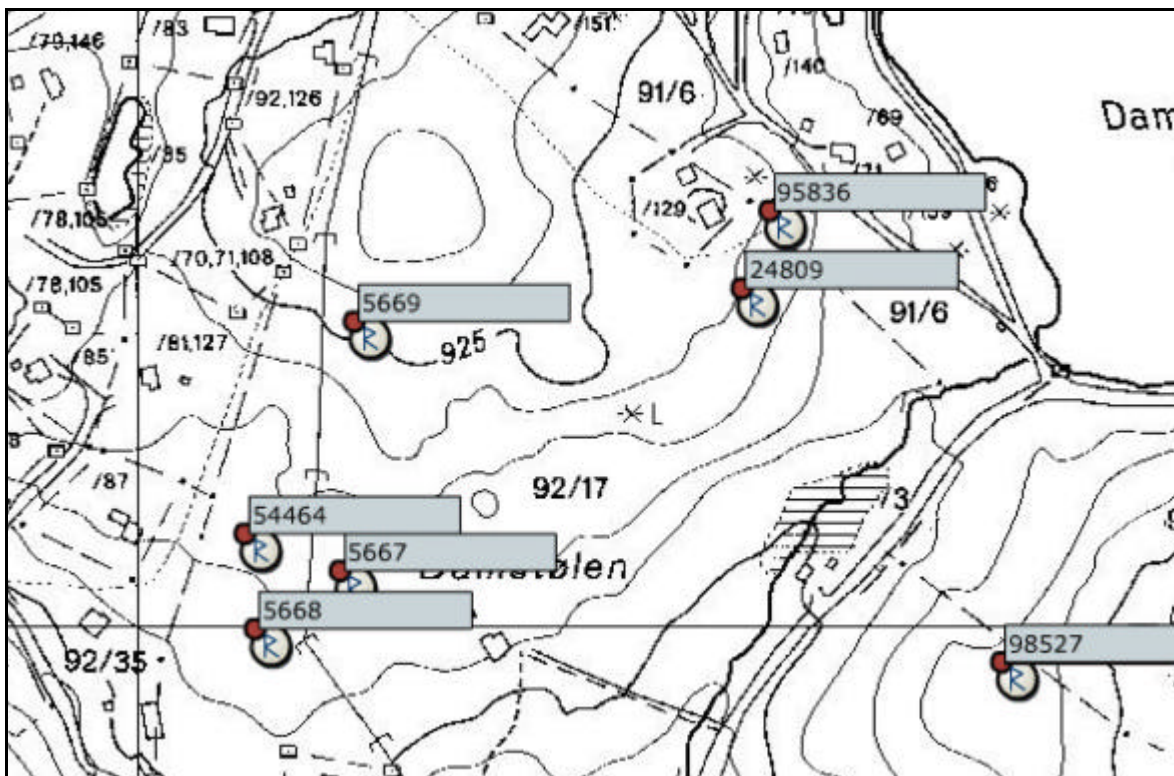
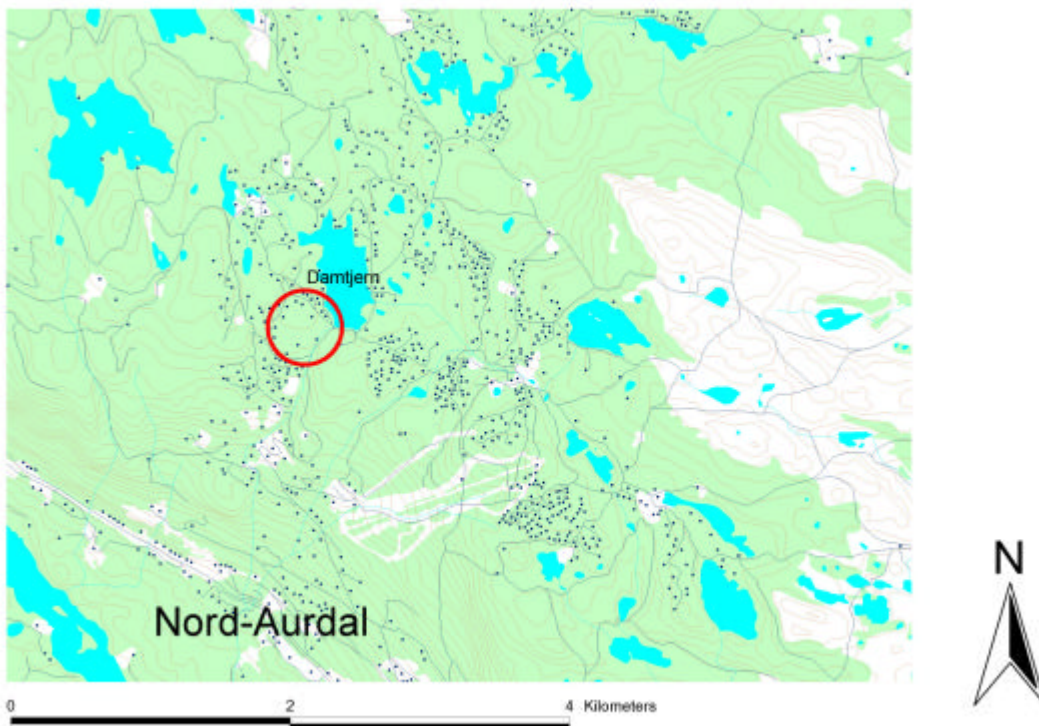
Lokaliteten besto opprinnelig av seks kullgroper innenfor en radius av noen hundre meter. Ingen var gjenbrukte fangstgroper. Intensiv kjøring med skogsmaskiner hadde skadet vollen rundt to av gropene og en stor kvisthaug lå trolig over en annen, som ikke ble gjenfunnet.

En av gropene så ut til å være firkantet, men det var trolig bare på grunn av at det var gravd rundt steiner i undergrunnen. De andre gropene var runde. Utgravningen viste at kullagene var runde med relativt flat bunn. Det var ikke mulig å skille ut mer enn en sikker bruksfase. Gropa 24809 ble datert 1030-1170, mens de andre lå mellom 1165 og 1285.

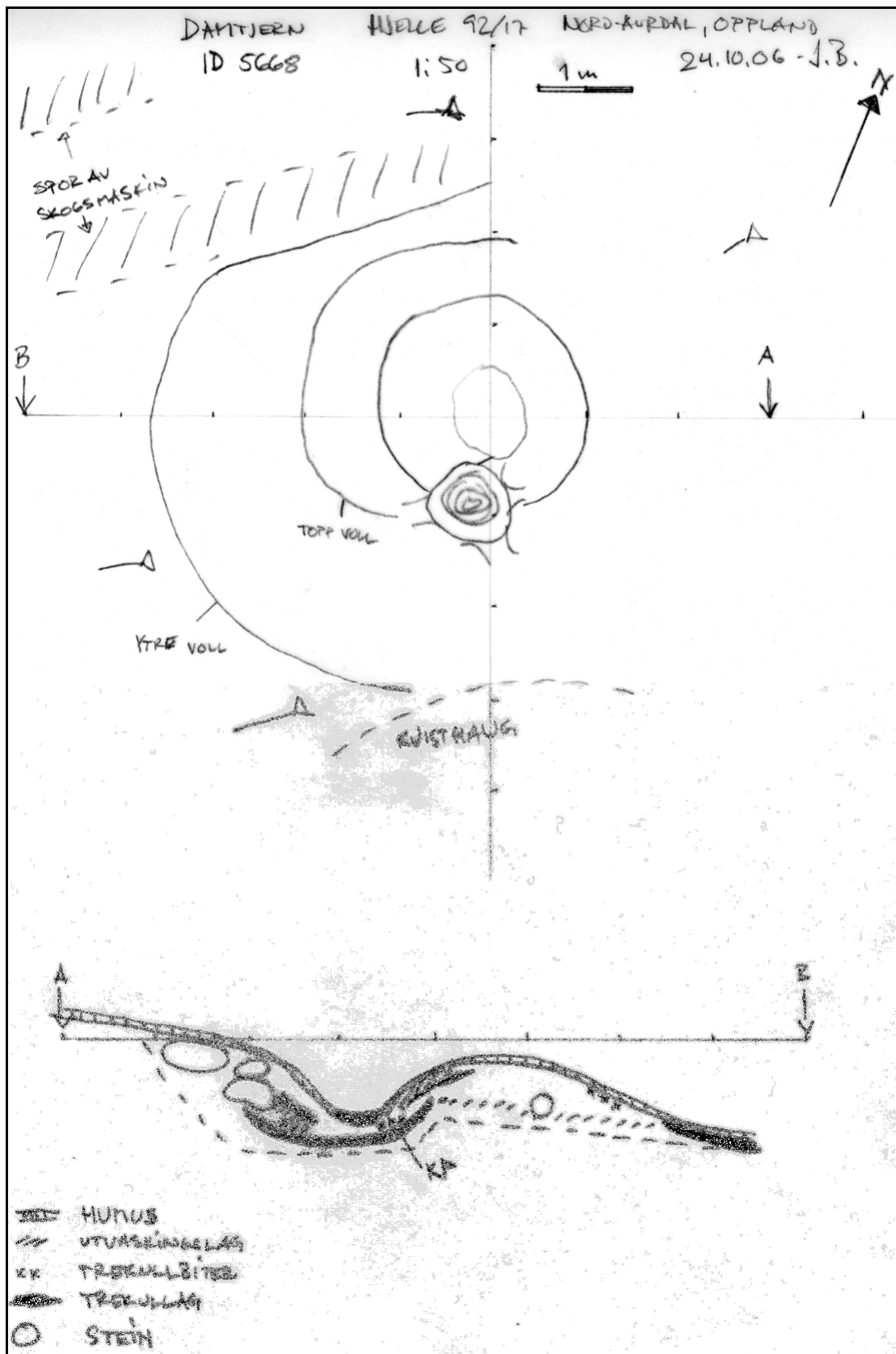
6. FOTOLISTE, NEGATIVNR. CF. 33756

Film 1 Bildnr.	Motiv	Retn. mot	Fotograf	Dato
37	95836, skadet grop	Ø	J.B.	23.10.06
36	95836, skadet grop	Ø	"	"
35	95836, skadet grop	S	"	"
34	24809, vannfylt (og frosset) grop	V	"	"
33	24809, vannfylt (og frosset) grop	Ø	"	"
32	24809, med målesystem	S	"	"
31	5668	VNV	"	24.10.06
30	5668	VNV	"	"
29	54464	VSV	"	"
28	54464	VSV	"	"
27	5668 under graving		"	"
26	5668 under graving		"	"
25	24809 under graving.		"	"
24	24809 under graving. Vannproblem		"	"
23	24809, profil	S	"	25.10.06
22	24809, profil	S	"	"
21	95836, profil		"	"
20	54464, profil	SØ	"	"
19	54464, profil	SØ	"	"
18	54464, profil	S	"	"
17	5668, profil		"	"
16	5668, profil		"	"
15	5668, profil		"	"
14	5668, profil		"	"
13	95836, profil		"	"

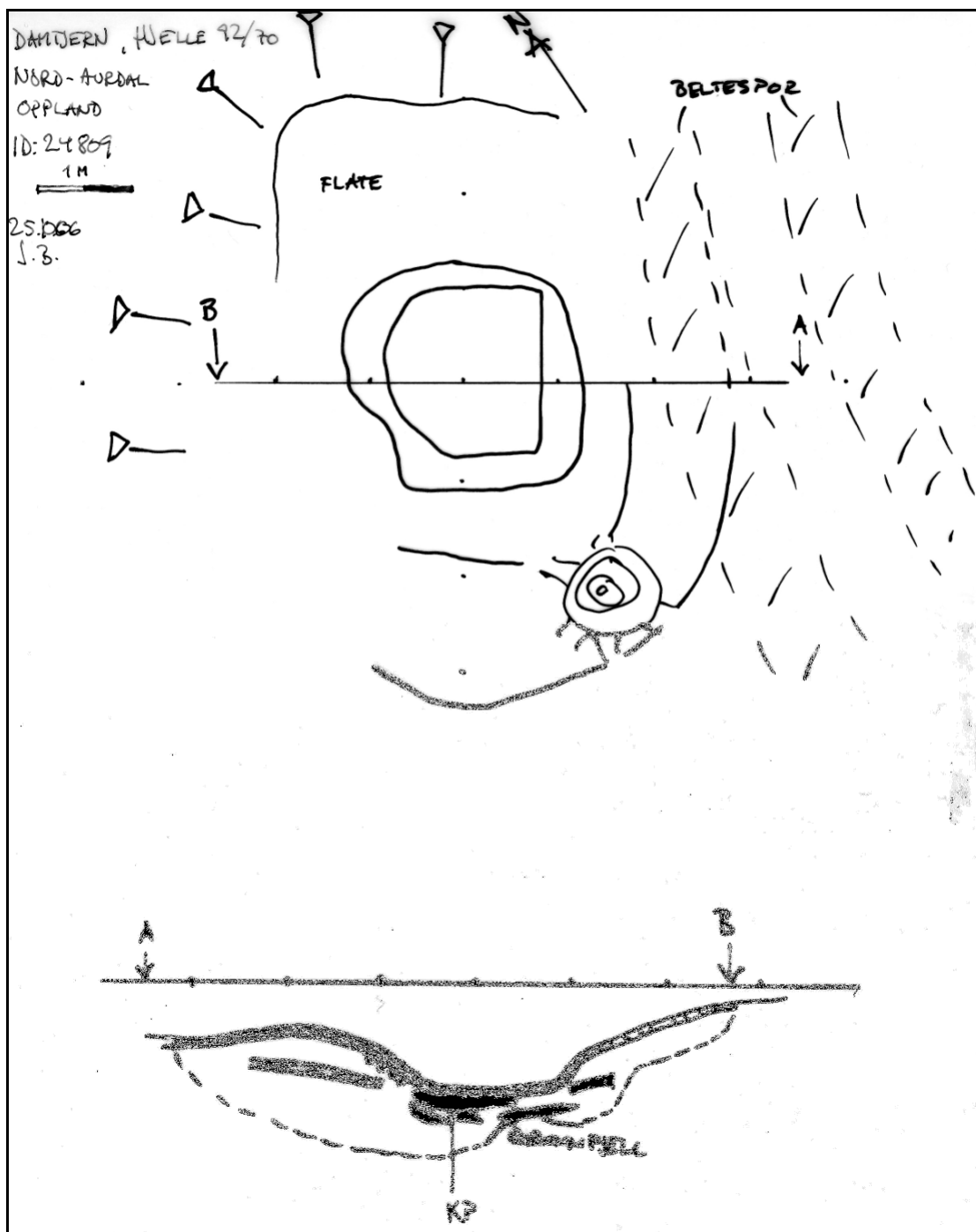
KART

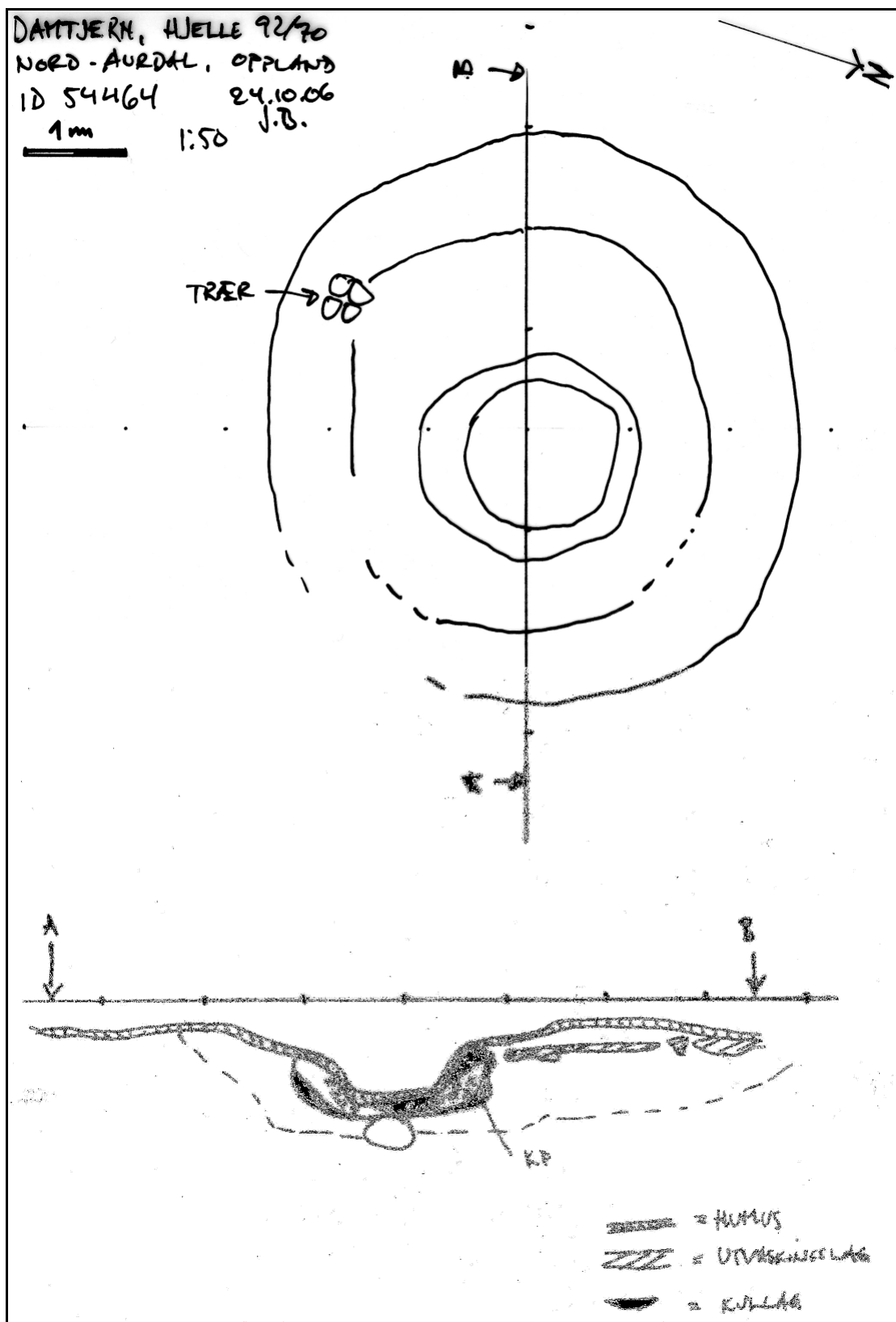
TEGNINGER:

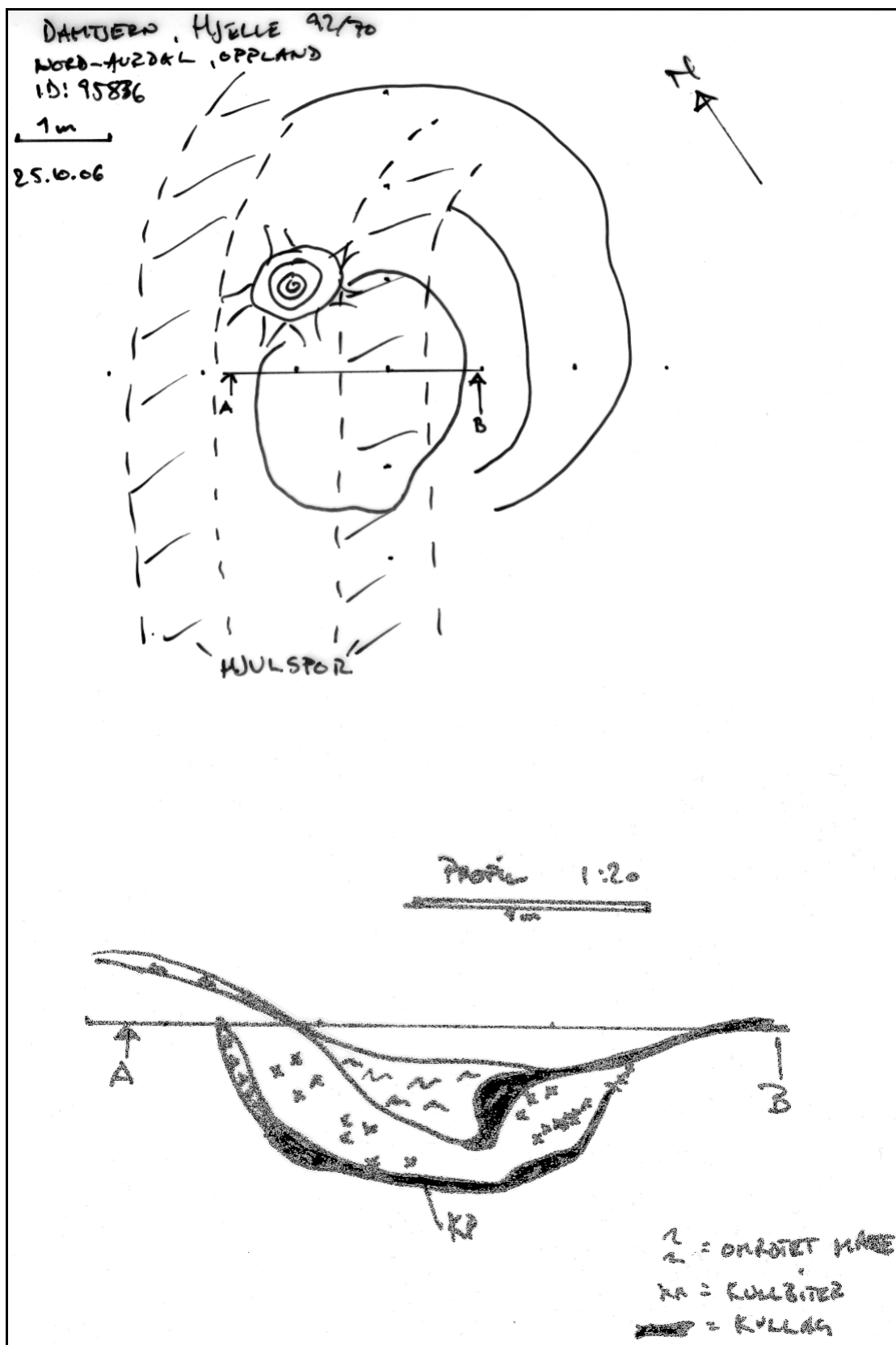
Tegning 1: ID 5668

Tegning 2: ID 24809

Tegning 3. ID 54464

Tegning 4. ID 95836